

Nr 374

Av herr Öhman och herr Persson, Helmer, *angående statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby.*

Vid 1956 års riksdag förelåg en motion, som föreslog åtgärder för att skapa en industri i de tomma fabrikslokalerna i Alby stationssamhälle i västra Medelpad. I motionen erinrades om att Stockholms Superfosfat AB lade ner sin karbidtillverkning i dessa lokaler vid 1945 års utgång. Då driften vid denna fabrik var i full gång hade över 300 personer där sin samsättning. Samhällets befolkning, som vid karbidfabrikens nedläggning uppgick till ca 1 700, utgjordes år 1955 av ca 800. Av dessa var ca 200 pensionärer. Sedan 1955 har någon nämnvärd förändring av befolkningssiffran och dess sammansättning inte ägt rum.

Efter det att karbidfabriken nedlagts, var en kommitté i arbete för att skaffa ny industri till platsen. Det lyckades också att intressera Wedevågs Bruks AB och senare Mo och Domsjö AB för bildandet av AB Borgsjöverken. Detta företag tillverkade från år 1947 till 1951 byggnadssnickrier i de gamla fabrikslokalerna, sedan dessa ombyggts och moderniserats för ca 2,2 milj. kr. Ca 120 man var under denna tid anställda vid fabriken. År 1951 ändrades tillverkningen till metallindustri och successivt reducerades arbetarstyrkan ner till ett tjugutal år 1954. Under 1955 omlades driften till regummering av traktordäck, men efter någon tid nedlades även denna verksamhet. Nu står de moderna fabrikslokalerna helt tomma, om man bortser från en småindustri som utnyttjar en liten del av lokaliteterna. De miljoner som investerats i fabriken kommer inte till användning. Fabriken har ett utomordentligt läge. Dess centrum ligger endast 300 meter från stambanan och anläggandet av ett stickspår till denna skulle betinga ett förhållandevis ringa pris.

Borgsjö kommun, i vilken Alby är beläget, har genom industrinedläggningen drabbats av stora problem. Till industridöden i Alby kommer också att ångsågen och trähusfabriken i Erikslund nedlagts liksom Lomyrans tegelbruk i Parteboda. Någon ersättning för dessa nedlagda industrier i form av nya företag har man inte fått inom kommunen. De kommunala myndigheterna i Borgsjö ser därför med bekymmer på den utveckling som äger rum. I anslutning till ovannämnda riksdagsmotion år 1956 uttalade kommunalnämnden bl. a.:

Utvecklingen är bekymmersam ur kommunalekonomisk synpunkt. Bortflyttningen av den gamla albyindustrin jämte produktiva åldersgrupper, utvecklingen av den därefter etablerade ersättningsindustrin samt efterföl-

jande uppkomst av ett befolkningsunderlag med försörjningssvårigheter av olika slag har medfört dels ett försvagat skatteunderlag och dels tydliga tendenser till ökade socialvårdsutgifter för området.

Arbetsmarknadsmyndigheterna och länets företagarförening har gjort många försök att skaffa industrier åt Alby. Dessa försök har stötts av betydande ekonomiska investeringar. Vi har redan nämnt investeringarna i fabriken; till detta kommer att Borgsjö kommun byggde en tjänstemannavilla för 140 000 kr. och att stat och kommun investerat över 1 milj. kr. i vatten och avlopp för samhället. Folket i Alby undrar, om dessa miljoner skall bortkastas till minimal nytta.

Alla försöken att skapa ersättning för den industri som nedlagts har fått ett snöpligt slut. Många har frågat sig varför sågen och snickerifabriken, som blev det första resultatet av dessa försök, nedlades. Det sades då, att företaget inte kunde köpa virke till rimliga priser. Samtidigt bortforslade man stora partier virke, som redan framforslats och som kunnat ge sysselsättning en tid framåt. I sammanhanget bör erinras om att Cellulosabolaget genom sitt dotterbolag Sundsvallsbolagen, redan då AB Borgsjöverken fick uppföra en modern såganläggning i Alby, överklagade detta inför länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Mycket talar för att svårigheterna att lösa industrifrågan för Alby beror på ett samspel mellan storbolagen och då främst mellan Svenska Cellulosa AB och Stockholms Superfosfat AB. Det förstnämnda bolaget har under de goda åren i skogsdriften använt mycken arbetskraft från Alby till skogsavverkningarna.

Borgsjö kommunalnämnd har i en skrivelse till landshövdingen i Västernorrlands län framhållit, att avgörande för förläggandet av en industri till Alby är äganderätten till industrimarken, samtidigt som man anhållit om medverkan för att få förhandlingar till stånd med Stockholms Superfosfat AB för eventuell försäljning av sådan mark till rimligt pris. Wedevågs Bruks AB har i skrivelse för sin del framhållit att förutsättningarna att skapa sysselsättning är små, då fosfatbolaget äger de markområden och de fastigheter i Alby, som är lämpade för industriell verksamhet.

Dessa skrivelser tyder på att det under nuvarande äganderättsförhållanden är ytterst svårt för att inte säga omöjligt att få i gång industriell drift i de fabrikslokaler, som finns i Alby. Enligt vår mening kan emellertid de statliga myndigheterna inte stillatigande åse, hur privata bolag uraktlåter att utnyttja goda fabrikslokaler och därmed skapa svåra sysselsättningsproblem för arbetarna och ekonomiska svårigheter för en kommun.

Den allmänna meningen bland folket i Alby är nu att endast ett statligt ingripande på nytt kan skapa sysselsättningstillfällen i samhället. Statsmakterna bör kunna förvärva fabriken samt Fosfatbolagets bostadsbestånd i Alby för att därefter skapa industriell verksamhet. Om det för att skapa denna verksamhet visar sig omöjligt att engagera ett privat företag, som kan ge tillräckliga garantier för framtiden, så bör staten själv kunna skapa en industri med exempelvis skogen eller malmen som råvarubas.

Med hänvisning till vad ovan anförts yrkas,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att statsmakterna inleder förhandlingar med Stockholms Superfosfat Aktiebolag, åsyftande att inköpa bolagets fabrik och bostadsbestånd i Alby, samt att efter denna affärs avslutande ombesörja att industriproduktion igångsättes som tryggar sysselsättning för folket på platsen.

Stockholm i januari 1959

Gunnar Öhman

Helmer Persson